

Retts- refseren

Jurist Herman Berge mistet troen på rettssystemet allerede i studietiden. Nå fronter han en aldri så liten revolusjon – som faktisk også kan gi Fredrikstad tingrett mer å gjøre.

Tekst: Victoria Kvalvik

Da han oppdaget en korrupt lagmannsrettsdommer og skrev hovedoppgave om saken i studietiden, ble han nemlig nektet eksamen og nærmest svartelistet i det juridiske miljøet. Siden den gang har han brukt mye av tiden sin på å kritisere både utøverne av den profesjon han selv har valgt og det norske rettsvesenet – nådeløst, i full offentlighet og til alt annet enn applaus.

Får han det som han vil, kan landets domstoler bli nødt til å skikke sitt bo på en helt annen måte enn tidligere.

Stenografi og lydbånd – Domstolene er det apparatet i samfunnet som kan forandre en persons liv så til de grader radikalt – men avgjørelsene kan overhodet ikke etterprøves. Det er helt utrolig – og enda mer utrolig er det at folk flest faktisk ikke tenker over det, sier Berge engasjert.

Standpunktet hans er tuftet på en logikk som er like enkel som den er genial: For det første er det ingen steder hvor det lyves så mye som i norske rettssaler. For det andre er jo dommere bare mennesker de også. Dermed burde klokene ringe for noen og hver, mener han.

Nå kjemper Berge i alle retninger for at det som skjer i en rettsal skal dokumenteres bedre for ettertiden – gjennom lydbåndopptak og ved at hver eneste stavelse stenograferes ned.

– Flere saker bærer sterkt preg av at dommeren ikke holder seg til de fakta som har vært lagt frem for retten når han skriver dommen. Dersom man hadde et stenogram av hovedforhandlingene, ville dommerne uvegerlig ha måttet forholde seg til det som ble sagt og bevist for retten, sier Berge.

Real-time Berge nærer stor lit til hvordan det amerikanske rettssystemet håndterer det som blir sagt av vitner, advokater og dommere underveis i en sak:

– I USA stenograferes alt i såkalt «real-time». Det betyr at alt som sies går rett inn på dommernes og advokatenes pc. Det er jo helt klart en kjemperessurs. Ingen dommer «kan» en sak ut og inn, og han kan umulig få med seg absolutt alt som blir sagt og gjort når han samtidig skal notere så blekket spruter, sier Berge.

– Stenografi setter klare rammer for alle parter som deltar i rettsalen. I dag er disse rammene svært diffuse. Det er en metode som også er svært tidsbesparende – stenografi kan jo lagres som søkbar tekst, sier juristen.

–Andre hensyn – På vegne av folket

må man kunne kreve slike endringer. Jeg vil bare forsøke å sikre det som staten egentlig skal sikre: Kvalitet og etterprøvbarhet i rettssystemet. Man må slutte å tro at dommere er noe tilnærmet Gud. De er mennesker som ofte gjør feil, sier den engasjerte Oslo-baserte juristen.

Han mener i den forbindelse at dommernes privilegium – å utøve det frie skjønn uten i ettertid å måtte stå til ansvar for det – er en trussel mot rettssikkerheten:

– I dag er svært mye overlatt til dommernes såkalte frie skjønn. Altfor mye. Dette skjønnnet er nemlig ikke kontrollerbart. Når en dom faller, er det ikke mulig å etterprøve hvordan bevisene faktisk er vurdert, og om de i det hele tatt er vurdert. Generelt vil jeg si at dommernes skjønnsutøvelse svært ofte er preget av utenforliggende hensyn – og under jusstudiene lærer man merkelig nok at loven skal være forutberegnet, sier Berge indignert og legger til:

– Den eneste «kvalitetssikringen» er å anke saken. Det er omtrent som fandens forsikring om at turen til helvete vil gå så meget bedre enn man tror – men ned skal man, altså...

Han er også opptatt av at pressen må være seg sin oppgave bevisst:

– Hadde pressen gjort jobben sin, tror jeg ganske sikkert det hadde blitt færre justismord. Kontroll med rettssystemet er det pressen som må ha. Det er journalister som kan garantere rettssikkerheten dersom de gjør det de skal. Men hva slags journalister er det egentlig vi har i Norge, når advokater kan si «hold deg unna denne saken og vent til jeg ringer deg», sier Berge og mer enn antyder at journaliststanden snarere sitter og logrer foran rettsapparatet enn å overvåke det.

– Bli noe annet Han har heller ikke særlig mye til overs for mange av sine kolleger:

Advokathonorarene har tatt helt av. Det var en betydelig mindre risiko å gå til sak for 50 år siden enn det er i dag. Folk blir offer for en aldeles utrolig mis-handling i rettssystemet, og de mest opplagte saker tapes på løpende bånd på grunn av partens økonomi, sier Berge.

Derfor mener han at kommende studenter bør tenke seg nøye om:

– Har dere lyst til å tjene åtte millioner i året, bli noe annet enn advokat, oppfordrer Berge.

– Advokater kan ødelegge utrolig mye for folk...

Ut av det gode selskap Berge er ing-



IKKE NÅDIG Jurist Herman Berge mener kvalitetssikringen av rettssystemet i Norge er altfor dårlig, og vil han at hvert enes

en ukjent figur i juristkretser. Han ga seg i kast med jusstudiene i godt voksen alder og pådro seg nasjonal oppmerksomhet da han skrev en hovedoppgave som fortalte den juridiske eliten hvor skapet egentlig skulle stå:

Berge hadde nemlig engasjert seg i det som i dag betegnes som et av landets største justismord:

Saken om rederdatteren Amelia Riis. Arvesaken har versert i domstolene i 27 år, og dreier seg om at Oslo skifterettsforvaltning av dødsboet etter Amelias mor var av en slik art at Amelias arven gikk en tredjedel av norgeshistoriens største dødsbo – smuldret bort til intet.

Da Berge skulle ha den omstridte eksamensbesvarelsen sin vurdert, endte det med at den ene sensoren – jusprofessor Carl August Fleischer – ga topp-

karakter, mens professor Jo Hov ga laveste karakter.

I tillegg nektet han å sensurere deler av oppgaven. Dermed fikk ikke Berge noen eksamen.

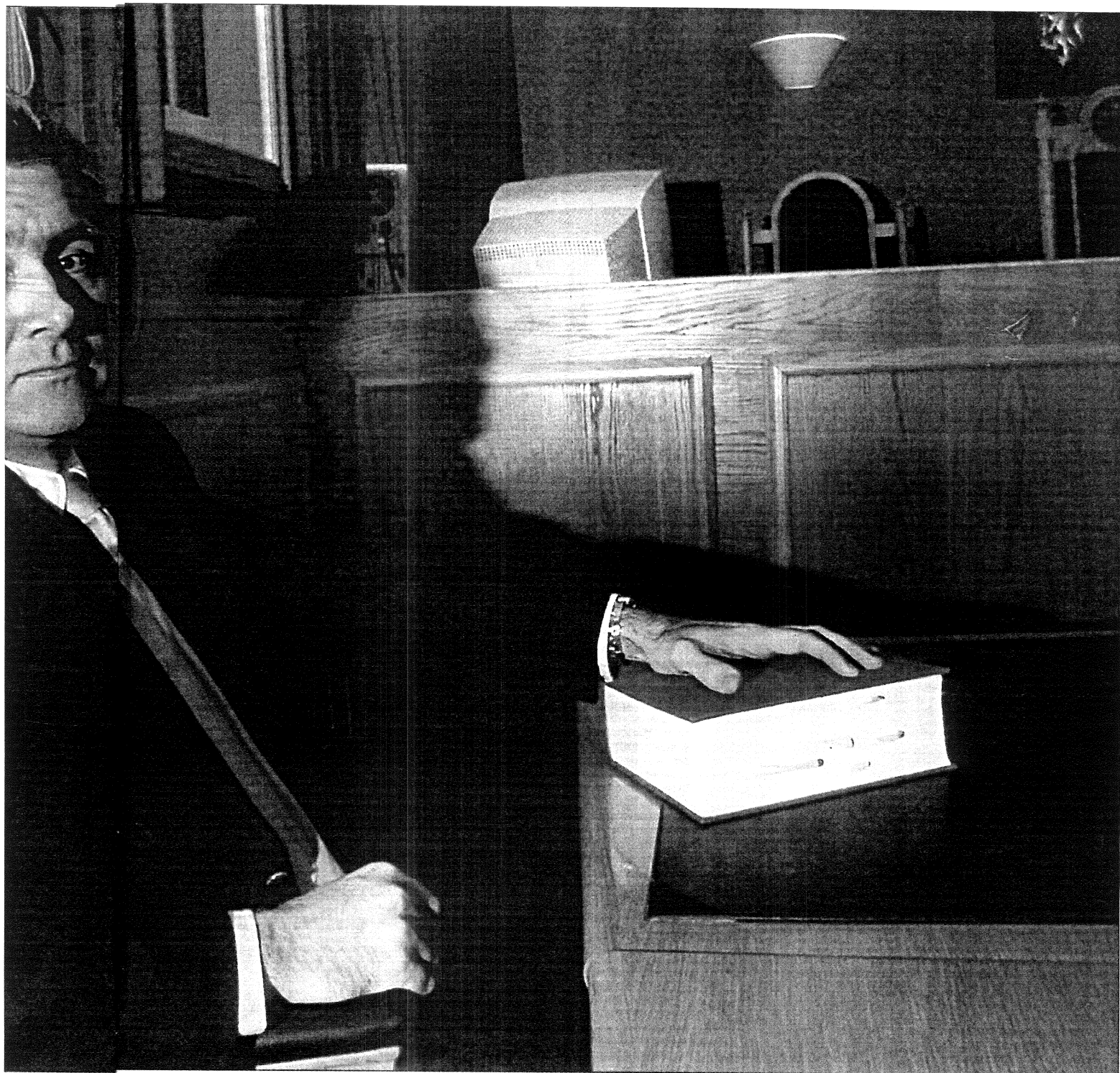
Dette løste seg imidlertid etter hvert, og nyutdannede Berge kunne begynne i sin første jobb som advokatfullmektig.

«Svartsjaddet» Forholdet til Juristforeningen surnet betraktelig da Berge skrev to artikler om Riis-saken i studentavisen Stud.jur. – noe som resulterte i at Juristforeningen og flere advokatfirmaer trakk tilbake all økonomisk støtte til avisen. Da foreningens straffesaksjon ble kjent i media, valgte de å gjenopprette pengebidragene igjen.

Høyesterettsadvokat Tore S. Engelschion var en av dem som ble sterkt kri-

tisert i F
krast br
det fren
seg sær
fremove
«Med
selvfølg
etterfølg
dine uts
svartsla
skrev Er

Hemme
inspiras
hovedo
i dypet
Det var
fikk Ber
han had
til, men
seg inn i



Berge er altfor dårlig. Vil han at hvert eneste ord som sies i rettsalen skal kunne dokumenteres for ettertiden.

FOTO: TROND THORVALDSEN

Hov ga la-
rere deler
ke Berge

ter hvert,
begynne
tfullmek-

til Jurist-
da Berge
sen i stu-
om resul-
ere advo-
onomisk
is straffe-
lgte de å
igjen.
3. Engels-
terkt kri-

tisert i Berges artikler, og han skrev et krast brev til den unge studenten der det fremgikk at han ikke kunne vente seg særlig støtte fra juslauget i tiden fremover.

«Medvirkende til mitt standpunkt er selvfølgelig også at din artikkel og din etterfølgende unnlatelse av å beklage dine utskielser, har ført til at du er blitt svartsladdet i det juridiske miljøet,» skrev Engelschjøn.

Hemmelig notat En vesentlig del av inspirasjonen til Berges landskjente hovedoppgave kom fra et notat funnet i dypet av arkivene ved Oslo skifterett. Det var innholdet i dette notatet som fikk Berge til å miste troen på systemet han hadde valgt å vie resten av livet sitt til, men det gjorde samtidig at han bega seg inn i sitt livs kamp: Han ville jobbe

for å bedre rettssikkerheten.

– Jeg ble truet med søksmål til langt inn i pensjonsalderen, sier han om behandlingen han fikk etter at han blåste i fløyta og rettet pekefingeren mot noen av landets fremste jurister.

Notatets innhold sitter som prentet i ham den dag i dag.

–Lagmannsrettsdommeren skrev til regjeringsadvokaten at han kunne være behjelpelig med å «punktere» motpartens sak. Motparten var Amelia Riis i arvesaken som da hadde en verdi på opp mot en halv milliard norske kroner.

– Hvor trygt er rettssystemet egentlig når noe slikt kan skje? Det er altfor nære bånd mellom dommere, advokater og udemokratiske og skadelige juristmiljøer i dagens Norge, avslutter Berge.

Har hatt lydopptak

Sorenskriver Jørn Vilsted ved Fredrikstad tingrett forteller at de benyttet lydbåndopptak av saker som et prøveprosjekt i perioden 1997 til slutten av 2002. Fredrikstad tingrett var da en av flere domstoler i Norge som skulle teste ut en slik praksis.

– Men Justidepartementet fant etter hvert ut at domstolene ikke skulle fortsette med det, sier Vilsted til Fredriksstad Blad.

– Men jeg må si vi har hatt svært få henvendelser, sier han om interessen for i ettertid å undersøke hva som faktisk ble sagt under sakenes gang. Når det gjelder muligheten for å benytte stenografi, mener han det

ikke vil løse seg gjøre av økonomiske hensyn:

– Tatt i betraktning de budsjettene som domstolene har å forholde seg til, er stenografi en luksus av en annen verden. Men vi synes det hadde vært kjekt å kunne fortsette med lydbåndopptak. Da kan vi også selv undersøke i ettertid dersom vi er usikre på hva som ble sagt i en spesiell sak. I tillegg binder det jo opp de andre aktørene i saken. Dessuten hender det at det kommer inn klager på dommere, og da kan man også undersøke opptakene, sier Vilsted og har følgende hilsen til Berge:

– Vi ønsker ham lykke til!